

49

Daniél Esztrósza

Egy rabbi¹ eljegyzése és válása Budán

1642–1645

Daniél Esztrósza (1582 k.–1653), *Magén gibborim / Hősök pajzsa* (Szaloniki: Jeuda Kalaj & Mordekhaj Nahman, 514 / 1754), no. 73

Ú j a b b k i a d á s :

Shlomo J. Spitzer & Komoróczy Géza, *Héber kútforrások Magyarország és a magyarországi zsidóság történetéhez a kezdetektől 1686-ig* (Hungaria Judaica, 16) (Budapest: MTA Judaisztikai Kutatócsoport – Osiris Kiadó, 2003), pp. 597–602, no. 139 (héber szöveg és magyar fordítás)

(...) Az eljegyzési szerződés (*setar ha-siddukhin*) szövege.

A szövetség őrzője² tegye jelentőssé és maradandóvá a szavait ennek a szerződésnek, amely a két fél, mégpedig a tanult (*havér*) Szimha ka-Kohén úr és – a leánya részéről – Avraham úr között létrejött.

Első szakasza a megállapodásnak. A tanult (*havér*) Szimha úr feleségül veszi – jó jelben (*be-sziman tov*) – Avraham úr leányát Mózes és Izráel törvénye (*dat*) szerint stb. Avraham úr a leánya hozományaként az említett házastárssal még a házassági szertartás (*huppa*) előtt bizonyos készpénzt, bizonyos mennyiségű aranyat, ezüstöt, bizonyos ruhákat és bizonyos öltözékeket stb. ad, és Avraham úrnak nincs joga arra, hogy a megszabott összeghez hozzátegyen vagy elvegyen belőle, vagy hogy az egyik mennyiségből a másikhoz tegyen át stb.

Továbbá Avraham úr köteles a nászhoz egy megvetett ágyat adni stb. Az esküvő – jó jelben – a következő³ *hesván* hó első napján lesz, a 405. esztendőben – hozzon reánk jót –, a kis időszámítás szerint,⁴ vagy pedig amikor az említett szerződő felek akarják, az említett időn belül. Az esküvő költségeit Avraham úr állja, zsebének megfelelően. Azt is elvállalta az említett Avraham úr, hogy gondoskodik az említett házastársak részére ellátásról a saját asztalánál, és lakásról (a saját) házában, öt éven át, a házassági szertartástól kezdődően, a tehetsége szerint. És a házasságlevél (*kettuba*) fő rész(e) és a kiegészítés összesen ennyi és ennyi. Az elhalálozás és visszaadás esetére pedig készítsenek még a házassági szertartás előtt írásbeli szerződést, amelyet megfelelő tanúk írnak alá, az arra vonatkozó kikötéssel, hogy ha bármelyikük élő utód nélkül hunyna el, (annak megfelelően), ahogyan az Budunban (BVDVN) szokás stb. A feltételekről szóló írás végén ezek a szavak állnak: mindenben megállapodtak, teljes egyezsége jutottak, bölcseink – emléküek legyen áldott – rendelete szerint.

---

¹ Szimha (Efrajim) ben Gérson ha-Kohén (1622 k.–1669 e.).

² Ti. az Örökkévaló.

³ Értsd: legközelebbi.

⁴ 1644. október 31.

Az említett két fél azt is magára vállalta teljes és végleges felelősséggel, és nem bírságként (*kenasz*), mert külföldön⁵ nem ítélünk meg büntető bírságot,⁶ hogy ha – Isten ne adja – az egyik fél megszegi a fentieket, akár részben, akár pedig, és még inkább, ha egészben, akkor az, aki megszegte a szerződést, köteles a másik félnek 500 ezüst *groszt*-t fizetni, mint említve van.

És hogy megerősítsék a dolgot, az említett 2 fél adósságleveleket írt az említett összegről, megfelelő kezesek mellett, és átadták ezt az írást egymásnak az itteni – buduni – szokás szerint. És nekünk, alulírottaknak az említett 2 fél azt mondta: “Foglaljátok írásba az e kikötéseket tartalmazó szerződést.”

(...)

Az említett Szimha úr szerződése (*kinjan*), és az említett Avraham úr szerződése, mindenkítől külön-külön, amint az fentebb ki van fejtve, hatályos szerződés, érvényes jogcím. Kelt a 402. esztendőben, a kis időszámítás szerint, szerdán, *áv* hó 24-én,⁷ itt, Budun (BVDVN) városában – épüljön fel Isten városa. Leírtuk, és aláírtuk.⁸ Mindezt megerősítjük, igazoljuk és hitelesítjük.

Peloni, tanú. Peloni, tanú.

(...)

(...) És most az, aki a kérdést feltette, azt kérdezi, hogy Szimha, a vőlegény, *hesván* havában⁹ jött, és követelte Avraham úrtól, az apósától, hogy rendezze meg az esküvőt a megállapodás szerinti időpontban, mert nem való, hogy asszony nélkül legyen, hiszen már elmúlt 22 éves. Avraham, az apósa azt felelte neki, hogy még nem kész, mert még nem készült el az öltözékekkel, rajta kívül álló okból, mert két éve járvány volt, és a járvány nyomán zavar támadt. Ezért nem tudott elkészülni az öltözékekkel, és nem tud mit tenni, kényszerűség vitte erre.

De a vőlegény azt felelte, hogy ez nem így van, mert a ruhákat, aemlyekről (Avrahamnak) gondoskodnia kellett, négy hónap alatt elkészíthette volna, hiszen az első évben, amikor (még) nem volt zavar, elkészíthette volna őket, és még abban a két évben is, amikor zavar volt, az csak nyáron volt, és télen nem,¹⁰ ezért télen elkészíthette volna őket. Mi több, azok, akik az öltözékek készítését végzik, már benmaradtak a városban, és ő maga is, és megbízhatta volna őket a munkával, mint ahogyan most is elintézhetné mindezt azzal, hogy több embert bíz meg, és többet fizet érte.

Azt is mondta még az említett Avraham, hogy a hozományhoz szükséges vagyon sem áll még a rendelkezésére, ezért nem tudja a leányát a megállapodás szerinti időpontban férjhez adni.

Szimha, a vőlegény, azt felelte:

“Mivel az esküvő ideje elérkezett, lásd, rajtad múlik minden, hiszen gazdag ember vagy, tegyél engem házasemberré.”

---

⁵ Szó szerint: “Bábelben”; értsd: a “fogság”-ban / diaszporában.

⁶ bT Bava kamma, 84b.

⁷ 1642. augusztus 22.

⁸ A szokásos formula.

⁹ 1644. november (*hesván* 1: október 31.)

¹⁰ Ti. a járvány nyáron hevesebb volt, mint télen.

És Szimha figyelmeztette őt néhány tanú előtt: “Az esküvő megszabott időpontban való elmaradásának oka Avraham, az apósom; nos, én kész vagyok, hogy feleségül vegyem a leányát, de ő nem akarja. És mivel ő erős úr, én nem tudom őt kényszeríteni.”

4 hónap elteltével az említett Avraam ör az említett Szimhához, a vejéhez¹¹ küldött, hogy már készen áll az esküvő megrendezésére. Az említett Szimha azt felelte:

“Nos, én készen állok, de mivel már a megszabott idő – *hesván* hava – eltelt, ezért ő még tartozik nekem 500 *grosz*-szal, ahogyan a feltételeket tartalmazó szerződésben kötelezte magát.”

Avraham, az apósa azt feleli neki, hogy nem abban az esetben kell az 500 *grosz*-t megfizetni, ha késik az esküvővel, mert a városban az a szokás (*minhág*), (hogy nem fizetnek bánatpénzt), még abban az esetben sem, ha nem tartják be a szerződésben megszabott időpontot: nem ezért kell a szerződésben megszabott büntetést megfizetnie.

Az említett Szimha azt felelte, mit érdeklí őt a szokás azok után, hogy ő kötelezettséget vállalt, és mindaz, ami a pénzzel kapcsolatos, érvényben van.

---

¹¹ Ti. a vőlegény jogi értelemben már férj.